

יונה פרק ג' (2)

1) תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ב דף סה טור ב/ה"א

ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלקים בחזקה מהו בחזקה אמר רבי שמעון בן חלפותה חציפא נצח לכשירא כל שכן לטובתו של עולם וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם אמ' רבי יוחנן מה שהיה בכף ידיהם החזירו מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו

2) ספר בית אלקים - שער התשובה - פרק שנים עשר

ואחר שנתבאר ענין התשובה כי היא החרטה ועזיבת החטא, נאמר כי אינם כשאר המצות שהעושה חלק המצוה אין לו חלק שכר המצוה, כמו שתאמר מצות ציצית הוא בד' הכנפות והעושה ציצית בג' כנפות לבד, אינו מקיים ג' חלקי המצוה שהרי ד' ציציות מעכבין זה את זה והרי הוא כאילו לא עשה שום דבר, ואולם התשובה גם כי אינה שלימה עד שתהיה בחרטה לשעבר ועזיבת החטא לעתיד, עם כל זה החרטה לבד בלי עזיבת החטא מועיל קצת, וכן עזיבת החטא בלי חרטה, וכמו שמצינו באחאב שנכנע מלפני ה' במה שקרע בגדיו וצם ושכב בשק, שנראה כמתחרט על מה שעשה, ולא עזב כל חטאיו, ועם כל זה הועיל לו, כדכתיב (מלכים א' כ"א) יען כי נכנע מפני לא אביא הרעה בימיו וגו', וכן מצינו באנשי יונוה ששבו לעתיד שעזבו החטא, ולא נתחרטו על העבר, כי אפילו באזהרת המלך לעם אמר (יונה ג') וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם, אשר כפי הנראה כי החמס אשר עודנו בכפם לא בלעוהו הוא שהיו מחזירים ולא הגזל הנאכל שקשה להשיבו, ויותר מזה א"ר יוחנן (בירושלמי תענית פ"ב) מה שהיה בכף ידיהם החזירו, בשידה תיבה ומגדל לא החזירו: ולזה אמר הכתוב וירא אלקים וגו' כי שבו מדרכם הרעה שהוא עזיבת החטא לעתיד לבד, ועם כל זה הועיל להם שנחם האלקים על הרעה אשר דבר לעשות ולא עשה, ומפני כי תשובתם זו לא היתה שלימה כנזכר, אמר הכתוב על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה, כלומר על מה שדבר עוד מ' יום ונינוה נהפכת הוא שנחם ולא עשה בסוף הארבעים, אלא האריך להם עד שתהיה תשובתם שלימה, ואפילו בהשבתו אל לבו לשוב בלי קיום שום חלק מב' חלקי התשובה ההכרחיים מיקל האדם מעונש, וכמו שלמד הר"ן ז"ל דבר זה בסוף דרש ועתה ישראל מפסוק והשבות אל לבבך בכל הגוים, שהוא ההשבה ללב לשוב, ושבת עד ה' אלקיך היא התשובה בפועל, ושב ה' אלקיך את שבותך הוא שכר ההשבה ללב שיתנדך לרחמים לפני שוביך, ויהיה ושב מלשון בשובה ונחת, ואמר ושב וקבצך מכל העמים שישלים הגאולה מכל וכל חלף עבודתו שהשלים חק התשובה

3) תלמוד בבלי מסכת תענית דף טז עמוד א

(יונה ג') ויתכסו שקים האדם והבהמה, מאי הווי עבדי? - אסרא הבהמות לחוד ואת הוולדות לחוד, אמרו לפניו: רבונו של עולם! אם אין אתה מרחם עלינו - אין אנו מרחמים על אלו, (יונה ג') ויקראו אל אלקים בחזקה, מאי אמור? אמרו לפניו: רבונו של עולם! עלוב ושאנו עלוב, צדיק ורשע - מי נדחה מפני מי? (יונה ג') וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם. מאי ומן החמס אשר בכפיהם? אמר שמואל: אפילו גזל מריש ובנאו בבירה - מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו. אמר רב אדא בר אהבה: אדם שיש בידו עבירה, ומתודה ואינו חוזר בה למה הוא דומה - לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם - לא עלתה לו טבילה. זרקו מידו, כיון שטבל בארבעים סאה - מיד עלתה לו טבילה, שנאמר (משלי כ"ח) ומודה ועזב ירחם, ואומר + איכה ג' + נשא לבבנו אל א-ל בשמים.

4) חתם סופר מסכת גיטין דף נה עמוד ב

ועל המריש הגזול שבנאו בבירה וכו', עיי' מס' תענית י"ז ע"א אמר שמואל אפילו גזל מריש וכו' וצ"ע מאי רבותי' דהא מדאורייתא דינא הכי, ובודאי לא עבדי רבנן תקנתא לאנשי ינונה. . .

5) רש"י יונה פרק ג (ט)

מי יודע - עבירו' שבידו ישוב:

6) רד"ק יונה פרק ג (ט)

מי יודע - אולי ישוב נחם האלקים בשובינו ממעשינו הרעים או פל' מי שיודע דרכי התשובה ישוב והאלקים יתברך ינחם ות"י מאן ידע דאית ביה חובין יתוב מנהון ויתרחם עלנא מן קדם ה':

7) ילקוט שמעוני יונה רמז תקנ

וינחם ה' על הרעה אשר דבר ארבעים יום האריך אפו נגד ארבעים יום ששלח ליונה לנינוה, ולאחר ארבעים יום שבו לדרכיהם הרעים יותר מן הראשונים ונבלעו המתים בשאול תחתית שנאמר מעיר מתים ינאקו:

8) תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

ואמר רבי יצחק: ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם, ושינוי מעשה. . . שינוי מעשה - דכתיב (יונה ג) וירא האלקים את מעשיהם, וכתוב (יונה ג) וינחם האלקים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה.

9) רש"י יונה פרק ד פסוק א

וירע אל יונה - אמר עכשיו יאמרו העכו"ם שאני נבי' השקר:

10) רש"י יונה פרק א פסוק ג

ומה ראה יונה שלא רצה לילך אל נינוה אמר העכו"ם קרובי תשובה הם אם אומר להם ויעשו תשובה נמצאתי מחייב את ישראל שאין שומעים לדברי הנביאים:

11) אברבנאל על יונה - פרק ד (א)

ומפני זה וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו והרעה שזכרה כאן היא חולי שבעצבון לבו נפל וחלה חולי ורעה גדולה ובקש למות, והיה זה לפי שיונה חשב שלא תשוב הגזרה מעליהם כ"א כשישובו מדרכם הרעה באמונות ובמעשים אבל כשראה שהחזיקו בע"ז שלהם ולא עשו תשובה במה שבינם למקום שהוא העיקר אלא במה שבינם לחבריהם ושעכ"ז נחם השם על הרעה נתקיים במחשבתו שהיה משוא פנים בדבר, כי הנה העבודה זרה הוא היותר חמור שהיה ביניהם והם לא שבו ממנו ולמה אם כן נחם השם על הרעה אשר דבר לעשות להם אין זה אלא שהוא נושא להם עון ופשע ישמרם כאישון עינו כדי שיהיו שבט אפו וכלי זעמו להנקם בהם מישראל, והתלונן הנביא בלבו מהשם למה היה כוונתו להשחית את ישראל על הע"ז שהיו עובדים ולאנשי נינוה עבר על פשעם וזהו אמרו וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו רוצה לומר שראה בעיני שכלו רעה גדולה שהיה מוכנת לבא על ישראל ושחרה אפו על היות הקדוש ברוך הוא חומל וסולח לנינוה ונוקם ובעל חמה לישראל:

12) רד"ק יונה פרק ד פסוק א

ויחר לו - כמו שפירשנו בעבור ישראל שלא שבו מדרכם הרעה:

13) איכה רבה (וילנא) פתיחות ד"ה לא רבי שמעון

(צפניה ג') הוי מראה ונגאלה העיר היונה. . . העיר היונה, לא היה לה ללמוד מעירו של יונה מנינוה, נביא אחד שלחתי לנינוה והחזירה בתשובה, ואילו ישראל בירושלים כמה נביאים שלחתי אליהם הה"ד (מלכים ב' י"ז) ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה לאמר שובו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי וגו', וכתוב (ירמיה ז') ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים יום השכם ושלח לאמר וגו', השכם ושלח בבקר, השכם ושלח בערב, ולא שמעו, כיון שלא שמעו גלו

14) אבן עזרא יונה פרק ד פסוק א

וירע - שנחם השם: